

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการสมรสข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวของคนไทย มีจุดประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสภาพวิถีชีวิตและสาเหตุของการตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรมของคนไทยว่ามีแนวทางในการปรับตัวของคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมอย่างไรรวมถึงผลกระทบที่มีต่อสถาบันครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างไร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวการวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูล
3. วิธีการดำเนินการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - 3.1 ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพวิถีชีวิตและการตัดสินใจสมรสและผลกระทบของการสมรสข้ามวัฒนธรรมของคนไทย
 - 3.2 ตอนที่ 2 แนวทางการปรับตัวของคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรม
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
5. วิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล
6. การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

พื้นที่ศึกษา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาอย่างเจาะจงที่สหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นานาชาติ ไม่จำกัดเชื้อชาติศาสนา ในการเป็นสมาชิกจดทะเบียนภายใต้มูลนิธิสหพันธ์สันติภาพสากล สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปัจจุบันอาคารสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 4 อาคารยูซีเอฟ ซอยรามคำแหง 24 แยก 2 (ถาวรวัชร) ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ เนื่องจากที่สหพันธ์ฯ มีสมาชิกผู้สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวนมากถึง 303 ราย/คู่ มีความหลากหลายในการสมรสข้ามวัฒนธรรม เช่น ชาวญี่ปุ่น ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เกาหลี โคโลมเบีย อเมริกัน บราซิล เป็นต้น

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร

1. ผู้สมรสข้ามวัฒนธรรมที่อยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีข้อมูลสมาชิกอยู่ในสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นานาชาติ จำนวน 303 คน

2. คณะกรรมการอำนวยการสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) จำนวน 10 คน

3. คณะกรรมการที่ปรึกษาสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) จำนวน 21 คน

4. คณะกรรมการบริหารสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) จำนวน 27 คน

ผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สมัครใจยินดีให้ข้อมูลจากชาย/หญิงที่มีสถานภาพเป็นสามี/ภรรยาซึ่งเป็นคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่สมัครใจและยินดีให้ข้อมูล จำนวน 18 ราย

2. คณะกรรมการที่ปรึกษาสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) เลือกอย่างเจาะจง จำนวน 1 คน ได้มาจากการเสนอชื่อของสหพันธ์ฯ คือนายแพทย์เล็ก ทวีเดิมสุข เนื่องจากเป็นรองประธานที่ทำหน้าที่แทนประธานในการควบคุมดูแลสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

3. คณะกรรมการบริหารสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) เลือกอย่างเจาะจง จำนวน 6 คน ได้มาจากการเสนอชื่อของสหพันธ์ฯ ซึ่งเป็นผู้แทนจากฝ่ายต่าง ๆ ตามโครงสร้างการบริหารงาน ดังมีรายนามต่อไปนี้ ดังนี้

3.1 นายภานิต มาลัย รองประธานสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

3.2 นายวันชัย สนธิชัยสกุล ที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

3.3 นายสมยศ เกษศรีสังข์ ผู้อำนวยการศึกษาสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

3.4 นางสาวกมล เนตรโสภา รองเลขาธิการสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) และผู้อำนวยการฝ่ายครอบครัวของสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

3.5 นางเคเลีย ชวนะสุนทร ที่ปรึกษาฝ่ายครอบครัวไทย - ฟิลิปปินส์

3.6 นางฮีโรมิ โคเซกิ ที่ปรึกษาฝ่ายครอบครัวไทย - ญี่ปุ่น

วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร บทความ ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสมรสข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวของคนไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และข้อมูลพื้นฐานของสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (แห่งประเทศไทย) จากนั้นได้ดำเนินการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพวิถีชีวิต สาเหตุและการตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรมของคนไทย

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการปรับตัวและผลกระทบของการสมรสข้ามวัฒนธรรมของคนไทยที่มีต่อสถาบันครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554 สถานที่ดำเนินการ คือสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) เลขที่ 4 อาคารยูซีเอฟ ซอยรามคำแหง 24 แขวง 2 (ถาวรรัช) ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ

ขั้นเตรียมการ

1. การเตรียมตัวผู้วิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่ง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล อาทิ การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ตลอดจนเทคนิคการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งวิธีการเขียนรายงานเพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง

2. การเตรียมแนวคำถาม

ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์โดยอาศัยแนวคิดจากการทฤษฎีการทบทวนวรรณกรรม ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.สุมพร สุทธานิย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2.2 รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ธรรมภรณ์ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตจังหวัดปัตตานี

2.3 รองศาสตราจารย์ ดร. ฉลอง ทับศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

แนวคำถามที่สร้างขึ้นทำให้ได้ข้อมูลมา 4 ประเด็นคือ 1) สภาพวิถีชีวิตคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรม 2) ปัญหา/ อุปสรรคของการสมรสข้ามวัฒนธรรม 3) แนวทางการปรับตัวของคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรม และ 4) ผลกระทบที่มีต่อสถาบันครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมไทย

3. การติดต่อประสานงาน

ผู้วิจัยประสานงานกับเลขานุการแผนกครอบครัวของสหพันธ์ฯ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขั้นตอนการทำวิจัย

4. การเตรียมเครื่องมือ

มีการจัดเตรียมเครื่องมือ อาทิเช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ แบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล

5. การเตรียมผู้ช่วยวิจัย

โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ วิธีการเก็บข้อมูล บทบาทของผู้ช่วยวิจัยด้านการเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเทป จดบันทึกข้อมูล การสัมภาษณ์และการถอดเทป การไม่เปิดเผยข้อมูลเพื่อพิทักษ์สิทธิ์ และจริยธรรมการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยฝึกทักษะผู้ช่วยวิจัยด้วยการศึกษานำร่อง (Pilot Study) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด 4-5 ราย เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลและการถอดเทป ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในการทำวิทยานิพนธ์ (Dissertation) รวมทั้งเป็นการฝึกทักษะ เทคนิคต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการ

1. การสร้างสัมพันธภาพ โดยผู้วิจัยเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลโดยการแนะนำตัวผู้วิจัยและขอศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการสมรสข้ามวัฒนธรรมในประเด็นสภาพวิถีชีวิตของการสมรสข้ามวัฒนธรรม ปัญหา/ อุปสรรค แนวทางการปรับตัวและผลกระทบที่มีต่อสถาบันครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถพูดคุยถึงความรู้สึกและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการให้ข้อมูลในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

2. แจกจ่ายละเอียดในการดำเนินการสัมภาษณ์แก่ผู้ให้ข้อมูลโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและจริยธรรมของนักวิจัยและการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล โดยแจ้งกฎเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้การสัมภาษณ์ บันทึกเสียงและภาพ ร่วมกับการจดบันทึกในขณะสัมภาษณ์ด้วย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ตามที่คุณให้ข้อมูลสะดวกและมีความพร้อมในการให้ข้อมูล ซึ่งการเก็บข้อมูลในครั้งนี้หากได้ข้อมูล

ที่ไม่เพียงพอในครั้งแรก ผู้วิจัยได้นัดหมายสัมภาษณ์ต่อเนื่องในเวลาต่อไปจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว และผู้วิจัยได้กำหนดรหัสเพื่อแสดงที่มาของแหล่งข้อมูลแทนชื่อของผู้ให้ข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล สามารถปฏิเสธหรือออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยโดยศึกษาสภาพวิถีชีวิต ได้แก่ สภาพวิถีชีวิตและสาเหตุของการตัดสินใจคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ปัญหา/ อุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มสมรส แนวทางการปรับตัวรวมถึงผลกระทบที่มีต่อสถาบันครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม โดยวิธีการ ดังนี้

3.1 การสังเกต (Observation) ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ การสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – Dept Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

3.2.1 สัมภาษณ์เจาะลึกชาย/หญิงที่มีสถานภาพเป็นสามี/ ภรรยา ซึ่งเป็นคนไทย ที่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่ยินดีและสมัครใจให้ข้อมูล จำนวน 18 คน ได้ข้อมูลที่อิ่มตัวตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2.2 สัมภาษณ์เจาะลึก (In – Dept Interview) คณะกรรมการอำนาจการฯ คณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะกรรมการบริหารสหพันธ์เพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 คน

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวของคนไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมจากอาสาสมัครคู่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่สมัครใจยินดีให้ข้อมูลจำนวน 9 คน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2554 ณ ห้องประชุมชั้น 2 สหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) กรุงเทพฯ
ขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มให้เหมาะสม

4.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายเลือกจากคู่สมรสที่สมัครใจและยินดีให้ข้อมูลและมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ จำนวน 9 คน

4.3 ออกแบบแนวคำถามและทดสอบก่อนนำไปใช้โดยคำถามจะถามจากเรื่องง่าย ๆ ทัวไปก่อนเพื่อสร้างความคุ้นเคย จากนั้นจึงเข้าสู่คำถามหลักของประเด็นที่ศึกษาแล้วจบลงด้วยคำถามง่าย ๆ อีกครั้งเพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนาและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง แล้วทิ้งท้ายด้วยคำถามเพิ่มเติมเสริมอีกครั้งเป็นคำถามสั้น ๆ ที่พบในระหว่างการสนทนา

4.4 กำหนดทีมงาน ประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note - Taker) และผู้ช่วยทั่วไป (Assistant)

4.5 การจัดการเพื่อเตรียมการทำการสนทนากลุ่ม โดยเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ อาทิเช่น สถานที่ โต๊ะเก้าอี้ เครื่องบันทึกเทป กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึก ปากกา เครื่องดื่ม อาหารว่าง ฯลฯ เป็นต้น

4.6 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัน เวลาและสถานที่ ที่นัดหมาย เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2554 เวลา 13.00 -15.00 ณ ห้องประชุมชั้น 2 สหพันธ์ครอบครัว เพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย) กรุงเทพฯ

4.7 รวบรวมข้อมูลและสรุปประเด็นของการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะให้ได้ ข้อมูลที่ต้องการและมีเครื่องมือประกอบ ดังนี้

1. แบบสังเกตผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำหลักการแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่างๆ มาสังเคราะห์ และสร้างข้อคำถามขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนที่จะนำแบบสังเกตดังกล่าวมาใช้ ผู้วิจัยได้เสนอให้ประธานและคณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยนำเสนอ ประธานและคณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบสัมภาษณ์ทั้งที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และแบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้เทคนิค การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – dept Interview) รายบุคคล

2.1 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นคำถามทั่วไป กว้างๆ และเป็นคำถามเปิด (Opened Question) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มที่ศึกษาประกอบด้วย การซักถาม พูดคุยเรื่องราวต่างๆ และข้อคำถามทั่วไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) ประเภทมีโครงสร้าง (แบบกึ่ง - โครงสร้าง) สัมภาษณ์เจาะลึก (In – dept Interview) รายบุคคล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา ประเด็นสภาพวิถีชีวิต สาเหตุของการตัดสินใจ ปัญหา/ อุปสรรค แนวทางการปรับตัวของ

การสมรสข้ามวัฒนธรรมของคนไทย รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อสังคมสถาบันครอบครัวและวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยภายใต้หลักภาพองค์รวม (Holistic) ระบบวัฒนธรรม ประกอบด้วย ครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนา การศึกษา การสาธารณสุข วัฒนธรรม นันทนาการ รวมทั้งปัจจัยที่ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหารและยารักษาโรค เป็นต้น

3. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

3.1 เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3.2 กล้องถ่ายภาพ ใช้เก็บภาพต่าง ๆ ที่เห็นว่าสำคัญ น่าสนใจ

3.3 สมุดบันทึกการสังเกต สำหรับบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ระหว่างการสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก

3.4 สมุดบันทึกงานภาคสนาม สำหรับบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญจากบทสนทนา (Bogdan &

Biklen, 2003) ขณะเก็บข้อมูลก็วิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดรหัสเพื่อแสดงที่มาของแหล่งข้อมูลแทนชื่อของผู้ให้ข้อมูลด้วยคำว่า “ผู้ให้ข้อมูลรายที่...วันที่สัมภาษณ์...” โดยถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงข้อมูลออกมาเป็นบทสนทนา อ่านเพื่อทำความเข้าใจร่วมกับฟังเทปซ้ำเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นอ่านซ้ำหลาย ๆ ครั้งเพื่อทำความเข้าใจร่วมกับบันทึกภาคสนามเพื่อพบทวนเหตุการณ์ และเติมเต็มข้อมูล จากนั้นจึงข้อความที่สำคัญกล่าวซ้ำ ๆ กันออกมาตีความความหมายเป็นกลุ่มประเด็น เขียนเป็นความเรียงให้ต่อเนื่องกลมกลืน นำไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขจนข้อมูลอิ่มตัว

การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารหลายแหล่ง (Triangulation of Data Sources) ได้แก่ แนวคิด/ทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และคู่มือที่เกี่ยวข้อง การซักถาม การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - dept Interview) ให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านรายงานการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และให้การรับรองเพื่อยืนยันความเชื่อของข้อมูล ยืนยันข้อมูลและหาข้อสรุปอีกครั้งโดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หลังเสร็จสิ้นการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลเป็นขั้นตอนสุดท้าย

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมในการวิจัย ดังนี้

1. สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย การอวดเสี่ยงและการถ่ายภาพ
2. สิทธิในการปกป้องข้อมูลที่ไม่ต้องการบอกผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัว

จากการวิจัยได้ตลอดเวลา

3. สิทธิในการไม่เปิดเผยข้อมูลและครอบครัวในการเผยแพร่ผลการวิจัย
4. การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยจัดทำเป็นรหัสจึงปลอดภัยในเรื่องการรักษาความลับ

ของผู้ให้ข้อมูล

5. เมื่อสิ้นสุดการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำลายแถบบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายและเอกสารบันทึกการให้สัมภาษณ์บางส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อไม่ให้หลักฐานต่าง ๆ นำไปสู่การจับตัวผู้ให้ข้อมูลภายหลัง